

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра теорії держави та права

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Назва освітньо-професійної програми	Право
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання	перший (денна, заочна)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Протокол від 11.07.2025 №11

СХВАЛЕНО

Вченою радою
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Протокол від 19.06.2025 №11

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

Володимир КИЯН

Розглянуто на засіданні кафедри теорії держави та права Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти протокол від 12.06.2025 №20

Нормотворча діяльність. Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025 рік. 22 с.

РОЗРОБНИКИ:

1. Доцент кафедри теорії держави та права Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Талдикін Олександр Васильович;
2. Доцент кафедри теорії держави та права Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук Чепік-Трегубенко Ольга Сергіївна.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Перший проректор Дніпровського гуманітарного університету, кандидат юридичних наук, доцент Алфьорова Тетяна Миколаївна;
2. Суддя Запорізького окружного адміністративного суду, доктор юридичних наук, доцент Прасов Олександр Олександрович.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**
(додаток 1 до Робочої програми навчальної дисципліни)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	3	3
Загальна кількість годин	90	90
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекції	12	8
Семінарські	6	6
Практичні	6	2
Самостійна робота	66	74
Індивідуальні завдання (курсова робота)	-	-
Підсумковий семестровий контроль	залік	залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» є сприяння у становленні сучасного кваліфікованого правника, вдосконалення знань з нормотворчої діяльності, поглиблення уявлень щодо техніко-юридичних прийомів, засобів та навичок з нормотворчої діяльності, а також їх використання на практиці у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період.

Очікувані результати навчання:

розуміти зміст, специфіку нормативно-правових, соціально-етичних аспектів формування, функціонування та реалізації правотворчості та юридичної техніки;

знати особливості різних видів нормотворчості в Україні;

володіти основними прийомами та методами нормотворчої техніки, а також змістом основних нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання нормотворчої діяльності;

вміти використовувати теоретичні знання для підготовки нормативно-правових актів, проведення їх експертизи у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності:

ЗК3 – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6 – Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7 – Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності:

СК5 – Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6 – Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК12 – Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК14 – Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

Пререквізити: «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права».

Постреквізити: «Публічне право: практика тлумачення і застосування», «Приватне право: практика тлумачення і застосування», «Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод».

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання:**

РН7 – Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН11 – Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН16 – Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

РН17 – Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПРАВОУТВОРЕННЯ, ПРАВОТВОРЧІСТЬ, НОРМОТВОРЧІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Правоутворення. Етапи правоутворення. Суспільні відносин, які набувають нормативного характеру. Правозакріплення. Правотворчість. Правотворчість в умовах воєнного стану. Рівні правоутворення: гносеологічний, матеріальний, інституціональний.

Правотворчість як діяльність державних органів в умовах воєнного стану. Правотворчість як динамічний елемент правової системи. Результати правотворчості. Ознаки правотворчості. Класифікація правотворчості. Правотворчість держави. Правотворчість громадянського суспільства. Законотворчість. Підзаконна правотворчість. Безпосередня правотворчість. Санкціонована правотворчість. Спільна правотворчість. Делегована правотворчість. Види правотворчості за функціональним призначенням. Безпосередня правотворчість народу. Правотворчість об'єднань громадян. Принципи правотворчості.

Нормотворчість: різні погляди на дефініцію. Ознаки нормотворчості. Законотворчість. Коло суб'єктів нормотворчості. Функції нормотворчості. Принципи нормотворчості. Види нормотворчості держави і суспільства. Конституційна нормотворчість. Законодавча нормотворчість. Підзаконна нормотворчість в умовах воєнного стану. Нормотворчість на загальнонаціональному рівні в умовах воєнного стану. Нормотворчість на регіональному і місцевому рівнях в умовах воєнного стану. Нормотворчість громадських об'єднань. Нормотворчість трудових колективів. Нормотворчість первинна. Нормотворчість поточна. Нормотворчість кодифікаційна.

ТЕМА 2. ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ. ПІДЗАКОННА НОРМОТВОРЧІСТЬ

Поняття законотворчості. Ознаки законотворчості. Законотворчість як вид правотворчості. Співвідношення понять «правотворчість» та «законотворчість».

Закон як нормативно-правовий акт та результат законотворчості. Ознаки закону. Види законів.

Особливості законодавчого процесу. Стадії законодавчого процесу. Законопроект. Проект іншого акта. Поправка. Перше читання законопроекту. Друге читання законопроекту, третє читання законопроекту. Доопрацювання законопроекту. Відхилення проекту закону. Прийняття закону. Опублікування нормативних актів: строки, офіційні і неофіційні джерела, мова, обмежувальні грифи. Значення опублікування нормативно-правових актів. Порядок набрання чинності нормативно-правовими актами. Законодавчий процес в умовах воєнного стану. Порядок набрання чинності іншими юридичними документами: міжнародними договорами України; рішеннями і висновками Конституційного Суду України; постановами Верховного Суду України та вищих спеціалізованих

судів; розпорядчими та іншими документами органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій.

Техніка систематизації нормативно-правових актів. Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності. Принципи систематизації. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації. Загальні етапи проведення систематизації. Види систематизації. Поняття, ознаки та особливості кодифікації. Техніко-юридичні правила кодифікації. Поняття, ознаки та особливості консолідації. Техніко-юридичні правила консолідації. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації. Техніко-юридичні правила інкорпорації.

Підзаконний нормативно-правовий акт. Види підзаконних нормативно-правових актів. Постанови Верховної Ради України. Укази та розпорядження Президента України. Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Нормативні накази, інструкції, розпорядження та положення міністерств, державних комітетів, інших центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. Постанови та рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Постанови, рішення та розпорядження Ради Міністрів Автономної Республіки Крим. Рішення місцевих рад. Розпорядження голів місцевих (обласних і районних) державних адміністрацій. Нормативні накази та розпорядження керівників територіальних управлінь центральних органів виконавчої влади, зокрема, в умовах воєнного стану. Нормативні накази керівників територіальних управлінь і відділів обласних та районних державних адміністрацій. Нормативні накази адміністрації державних підприємств та установ.

ТЕМА 3. НОРМОТВОРЧА ТЕХНІКА

Предмет і зміст науки про юридичну техніку. Місце теорії юридичної техніки в загальній теорії права.

Структура юридичної техніки. Поняття нормотворчої юридичної техніки, та її мета. Особливості юридичної техніки в різних правових системах сучасності.

Види юридичної техніки: нормотворча, правозастосовна, правороз'яснювальна, систематизаційна, доктринальна.

Структура юридичної техніки. Юридико-технічні прийоми як елементи нормотворчої юридичної техніки. Юридико-технічні правила як елементи нормотворчої юридичної техніки. Юридико-технічні засоби як елементи нормотворчої юридичної техніки.

ТЕМА 4. ПРАВОВІ ПРЕЗУМПЦІЇ, ФІКЦІЇ ТА АКсіОМИ

Поняття, ознаки та класифікація юридичних фікцій. Теоретичні фікції. Нормативні фікції. Матеріально-правові фікції. Процесуально-правові фікції. Імперативні фікції. Диспозитивні (або оціночні) фікції.

Поняття, ознаки та класифікація правових презумпцій.

Поняття, ознаки та класифікація юридичних аксіом. Нормативні аксіоми. Наукові аксіоми. Аксіоми, які є принципами права. Поодинокі, (одиночні) аксіоми. Загальноправові аксіоми. Міжгалузеві аксіоми. Галузеві аксіоми.

Значення юридичних фікцій, аксіом та презумпцій в умовах воєнного стану. Юридичні конструкції, юридичні символи та застереження.

ТЕМА 5. ДІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У ЧАСІ, ПРОСТОРІ, ЗА КОЛОМ ОСІБ

Дія нормативного юридичного акта. Чинність нормативно-правового акта. Зупинення (призупинення) дії нормативно-правового акта. Припинення (або скасування) дії нормативно-правового акта.

Часова (темпоральна) дія нормативно-правового акта. Пряма дія нормативно-правового акта. Переживаюча дія нормативно-правового акта. Напрям темпоральної дії нормативно-правового акта. Принцип негайної дії нормативно-правового акта в умовах воєнного стану. Зворотна сила закону.

Просторова (територіальна) дія нормативно-правового акта. Обсяг фізичного простору. Інтерпретація поняття фізичного простору або території держави. Територіальний принцип. Екстериторіальний принцип.

Дія нормативно-правового акта на коло осіб. Нормативно-правові акти загальної дії, які поширюються на всіх осіб. Нормативно-правові акти спеціальної дії, які поширюються на визначене коло спеціальних суб'єктів.

Особлива категорія адресатів нормативно-правових актів: особи з подвійним громадянством, біженці та переселенці.

ТЕМА 6. КОЛІЗІЇ ТА ПРОГАЛИНИ В ПРАВІ

Прогалини у праві. Інститут аналогії у праві. Причини виникнення прогалин у праві. Способи усунення прогалини в праві. Аналогія закону. Субсидіарне застосування права.

Прогалини у законодавстві. Причини виникнення прогалин у законодавстві. Види прогалин в законодавстві за часом виникнення. Способи переборення прогалин в законодавстві.

Юридичні колізії. Колізії в законодавстві, способи їх переборення. Ознаки колізій. Колізії в нормотворчості. Колізії в правозастосуванні. Колізії в правотлумаченні.

Колізії в законодавстві в умовах воєнного стану. Причини колізій у законодавстві. Способи переборення колізій в законодавстві. Способи усунення колізій. Види колізій в законодавстві і загальні правила їх подолання. Темпоральна (часова) колізія. Ієрархічна (субординаційна) колізія. Змістовна (сутнісна) колізія. Збіг ієрархічної і змістовної колізій.

ТЕМА 7. ЕКСПЕРТИЗА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Поняття експертизи нормативно-правових актів, її види. Одноособова та групова експертиза нормативно-правових актів. Первинна, повторна, додаткова та контрольна експертиза нормативно-правових актів. правова, гендерно-правова, наукова, фінансово-економічна, екологічна, соціологічна експертиза нормативно-правових актів.

Правова експертиза нормативно-правових актів. Особливості наукової правової експертизи проекту нормативно-правового акта.

Експертиза нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в умовах воєнного стану. Етапи експертизи нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів. Мета гендерно-правової експертизи. Гендерно-нейтральний (за змістом та наслідками) нормативно-правовий акт. Дискримінаційний нормативно-правовий акт. Гендерно-дисбалансований нормативно-правовий акт. Такий, що не передбачає рівні можливості для обох статей нормативно-правовий акт

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Правоутворення, правотворчість, нормотворчість: загальна характеристика	1. Правоутворення. 2. Правотворчість у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період. 3. Нормотворчість: поняття, ознаки, особливості.	2
Тема № 2. Законотворчість. Підзаконна нормотворчість	1. Поняття законотворчості. 2. Поняття, ознаки та види законів. 3. Особливості та стадії законодавчого процесу в умовах воєнного стану. 4. Підзаконний нормативно-правовий акт.	2
Тема № 3. Нормотворча техніка	1. Визначення поняття нормотворчої юридичної техніки, її мета, види. 2. Юридико-технічні засоби як елементи нормотворчої юридичної техніки. 3. Юридико-технічні прийоми як елементи нормотворчої юридичної техніки. 4. Юридико-технічні правила як елементи нормотворчої юридичної техніки.	2
Тема № 4. Правові презумпції, фікції та аксіоми	1. Поняття, ознаки та класифікація юридичних фікцій. 2. Поняття, ознаки та класифікація юридичних аксіом.	2

	3. Поняття, ознаки та класифікація правових презумпцій. Значення юридичних фікцій, аксіом та презумпцій в умовах воєнного стану.	
Тема № 5. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб	1. Часова (темпоральна) дія нормативно-правового акта. 2. Просторова (територіальна) дія нормативно-правового акта. 3. Дія нормативно-правового акта на коло осіб у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період.	2
Тема № 6. Колізії та прогалини в праві	1. Прогалини у праві: поняття, причини, способи усунення в умовах воєнного стану. 2. Прогалини та колізії у законодавстві: поняття, причини, способи усунення.	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 1. Правоутворення, правотворчість, нормотворчість: загальна характеристика	2
Тема № 2. Законотворчість. Підзаконна нормотворчість	2
Тема № 6. Колізії та прогалини в праві	2

Теми практичних занять

Назва теми практичного заняття	Кількість годин
Тема № 3. Нормотворча техніка	2
Тема № 4. Правові презумпції, фікції та аксіоми	2
Тема № 5. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми для самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 1. Правоутворення, правотворчість, нормотворчість: загальна характеристика	12
Тема № 2. Законотворчість. Підзаконна нормотворчість	12
Тема № 3. Нормотворча техніка	12
Тема № 4. Правові презумпції, фікції та аксіоми	10
Тема № 5. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб	10
Тема № 6. Колізії та прогалини в праві	10

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Правоутворення, правотворчість, нормотворчість:	1. Правоутворення. 2. Правотворчість у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період 3. Нормотворчість: поняття, ознаки, особливості.	2

загальна характеристика		
Тема № 3. Нормотворча техніка	1. Визначення поняття нормотворчої юридичної техніки, її мета, види. 2. Юридико-технічні засоби як елементи нормотворчої юридичної техніки. 3. Юридико-технічні прийоми як елементи нормотворчої юридичної техніки. 4. Юридико-технічні правила як елементи нормотворчої юридичної техніки.	2
Тема № 5. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб	1. Часова (темпоральна) дія нормативно-правового акта. 2. Просторова (територіальна) дія нормативно-правового акта. 3. Дія нормативно-правового акта на коло осіб у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період.	4
Тема № 6. Колізії та прогалини в праві	1. Прогалини у праві: поняття, причини, способи усунення в умовах воєнного стану. 2. Прогалини та колізії у законодавстві: поняття, причини, способи усунення.	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 2. Законотворчість. Підзаконна нормотворчість	2
Тема № 5. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб	2
Тема № 7. Експертиза нормативно-правових актів	2

Теми практичних занять

Назва теми практичного заняття	Кількість годин
Тема № 3. Нормотворча техніка	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми для самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 1. Правоутворення, правотворчість, нормотворчість: загальна характеристика	10
Тема № 2. Законотворчість. Підзаконна нормотворчість	10
Тема № 3. Нормотворча техніка	10
Тема № 4. Правові презумпції, фікції та аксіоми	10
Тема № 5. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб	12
Тема № 6. Колізії та прогалини в праві	12
Тема № 7. Експертиза нормативно-правових актів	10

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Правоутворення. Етапи правоутворення.
2. Рівні правоутворення: гносеологічний, матеріальний, інституціональний.
3. Правотворчість як діяльність державних органів. Результати правотворчості.
4. Ознаки та класифікація правотворчості.
5. Правотворчість громадянського суспільства.
6. Види правотворчості за функціональним призначенням.
7. Безпосередня правотворчість народу.
8. Правотворчість об'єднань громадян.
9. Принципи правотворчості.
10. Нормотворчість: різні погляди на дефініцію.
11. Підзаконна правотворчість. Безпосередня правотворчість. Санкціонована правотворчість. Спільна правотворчість. Делегована правотворчість.
12. Функції нормотворчості.
13. Принципи нормотворчості.
14. Види нормотворчості держави і суспільства.
15. Конституційна нормотворчість.
16. Законодавча нормотворчість. Підзаконна нормотворчість.
17. Нормотворчість на загальнонаціональному рівні. Нормотворчість на регіональному і місцевому рівнях в умовах воєнного стану.
18. Нормотворчість громадських об'єднань. Нормотворчість трудових колективів.
19. Нормотворчість первинна. Нормотворчість поточна. Нормотворчість кодифікаційна.
20. Поняття та ознаки законотворчості.
21. Закон як нормативно-правовий акт та результат законотворчості.
22. Види законів.
23. Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності.
24. Види підзаконних нормативно-правових актів.
25. Поняття нормотворчої юридичної техніки, та її мета.
26. Структура юридичної техніки.
27. Поняття, ознаки та класифікація юридичних фікцій. Значення юридичних фікцій, аксіом та презумпцій в умовах воєнного стану.
28. Поняття, ознаки та класифікація юридичних аксіом.
29. Поняття, ознаки та класифікація правових презумпцій.
30. Поняття і значення юридичних символів. Класифікація юридичних символів.
31. Дія нормативного юридичного акта. Особливості дії нормативного юридичного акта в умовах воєнного стану.

32. Чинність нормативно-правового акта. Зупинення (призупинення) дії нормативно-правового акта. Припинення (або скасування) дії нормативно-правового акта.
33. Часова (темпоральна) дія нормативно-правового акта.
34. Пряма дія нормативно-правового акта.
35. Переживаюча дія нормативно-правового акта. Напрям темпоральної дії нормативно-правового акта.
36. Принцип негайної дії нормативно-правового акта. Зворотна сила закону.
37. Просторова (територіальна) дія нормативно-правового акта. Територіальний принцип. Екстериторіальний принцип.
38. Дія нормативно-правового акта на коло осіб в умовах воєнного стану.
39. Нормативно-правові акти загальної дії, які поширюються на всіх осіб. Нормативно-правові акти спеціальної дії, які поширюються на визначене коло спеціальних суб'єктів.
40. Особлива категорія адресатів нормативно-правових актів: особи з подвійним громадянством, біженці та переселенці.
41. Прогалини у праві. Причини виникнення прогалин у праві.
42. Аналогія закону. Субсидіарне застосування права.
43. Способи усунення прогалини в праві.
44. Колізії в законодавстві. Причини колізій у законодавстві.
45. Способи усунення колізій.
46. Прогалини у законодавстві. Причини виникнення прогалин у законодавстві.
47. Види прогалин в законодавстві за часом виникнення. Способи переборення прогалин в законодавстві в умовах воєнного стану.
48. Види колізій в законодавстві і загальні правила їх подолання в умовах воєнного стану.
49. Темпоральна (часова) колізія. Ієрархічна (субординаційна) колізія. Змістовна (сутнісна) колізія. Збіг ієрархічної і змістовної колізій.
50. Поняття експертизи нормативно-правових актів, її види.
51. Особливості наукової правової експертизи проєкту нормативно-правового акта.
52. Експертиза нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
53. Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів.
54. Мета гендерно-правової експертизи.
55. Гендерно-нейтральний (за змістом та наслідками) нормативно-правовий акт.
56. Дискримінаційний нормативно-правовий акт.
57. Гендерно-дисбалансований нормативно-правовий акт.
58. Первинна, повторна, додаткова та контрольна експертиза нормативно-правових актів.

59. Правова, гендерно-правова, наукова, фінансово-економічна, екологічна, соціологічна експертиза нормативно-правових актів.

60. Правова експертиза нормативно-правових актів.

61. Етапи експертизи нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Для навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: залік, стандартизовані тести, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Підсумковий семестровий контроль успішності проводиться у формі заліку з відповідної освітньої компоненти або його окремої завершеної частини в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою навчальною програмою, і у строки, встановлені навчальним планом та розкладом.

Підсумковий семестровий контроль буде сформовано з 30-ти білетів за єдиним принципом: кожен білет містить два теоретичних питання. Максимальний час для підготовки до заліку дається – 20 хвилин. Кожне питання екзаменатором оцінюється окремо. Максимальна кількість балів за підсумковий контроль не більше 50 балів.

У разі настання обставин непереборної сили (форсмажорних обставин) контрольні заходи можуть проводитися з використанням технологій дистанційного навчання. Системою буде обрано по 50 тестових питань з дисципліни, кожне з яких оцінено у 1 бал. Відведений час для проходження тесту – 100 хвилин. Максимально можливий результат особи, яка складає підсумковий семестровий контроль за відповіді на тестові запитання може скласти 50 балів. Відповідь на кожне з запитань оцінюється в 0 або 1 тестових балів: якщо вказано правильну відповідь – 1 бал; неправильну відповідь – 0 балів.

При оголошенні сигналу «Повітряна тривога» здобувачі вищої освіти залишають роботи в аудиторії та проходять у сховище до сигналу «Відбій повітряної тривоги». Час «Повітряної тривоги» не враховується у загальний термін підсумкового контролю.

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	
Поточний контроль (ПК)	Підсумковий контроль

Аудиторна робота	Самостійна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 20	≤ 30	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

**Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти
(денна та заочна форми навчання)**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Невисокий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
3	Достатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками
2	Недостатній рівень Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення
1	Мінімальний рівень компетентностей. Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань
0	Незадовільний рівень компетентностей. Здобувач вищої освіти відсутній на занятті.

**Критерії оцінювання самостійної роботи
(денна форма навчання)**

Макимум 10 балів	
Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу	4
Підготовка презентації з навчальної теми чи з окремого питання	до 10 балів
Підготовка доповіді	5
Виконання індивідуальних творчих завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми курсу)	До 10 балів

Підготовка та розробка схем та таблиць	5-8 балів
Підготовка тез наукових доповідей, статей та участь у конференціях, круглих столах	до 10 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи (заочна форма навчання)

Максимум 30 балів	
Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу	4
Підготовка презентації з навчальної теми чи з окремого питання	до 15 балів
Підготовка доповіді	5
Виконання індивідуальних творчих завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми курсу)	до 10 балів
Підготовка та розробка схем та таблиць	15 балів
Підготовка тез наукових доповідей, статей та участь у конференціях, круглих столах	до 30 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82			C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні

				практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			Е	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			Ф	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧЕНО НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ

Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни: мапи, схеми та таблиці, презентації, відео, аудіо програвач, крейдово-магнітна дошка, проєктор.

8. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

- Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)» від 03 вересня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.).
- акти міжнародного права:
 1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Стор. 89. Ст. 3103.
 2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Голос України*. 2001. № 3.
- закони
 1. Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 року. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 46. Ст. 617.
 2. Про правотворчу діяльність Закон України від 24 серпня 2023 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 93. Ст. 364.
 3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.
 4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
 5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
 6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.
 7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
 8. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
 9. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.
 10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
 11. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
 12. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01 липня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №40. Ст. 527.
 13. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. *Голос України*. 2018. № 122.

- підзаконні акти:

1. Про державні символи України: Постанова Верховної Ради України від 3 вересня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 45. Ст. 241.
2. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15 листопада 2006 року (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2006. № 47.
3. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 року (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 1999. № 50.
4. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента від 10 червня 1997 року (зі змінами і допов.). *Урядовий кур'єр*. 1997. № 107-108.

Підручники:

1. Загальна теорія права. Академічний курс / кол. автор.; за ред. С. В. Бобровник. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, В. В. Лемак, С. І. Максимов та ін. Харків : Право, 2020. 568 с.
3. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права : підручник. 6-те вид., допов. Херсон : Олді-Плюс, 2020. 720 с.
4. Крестовська Н. М. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : [підруч. для юрид. ВНЗ] / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвєєва. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 581 с.
5. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка та ін.]; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 415 с.
6. Теорія держави і права : підручник. Київ : Київ. нац. екон.-торг. ун-т, 2021. 424 с.
7. Шмоткін О. В. Актуальні проблеми теорії держави і права : підручник. Київ : НА СБУ, 2019. 275 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бариська Я., Погорєлова З., Попович Т. Загальна теорія права і держави : навч. посібник. Ужгород : Вид-во Олександрі Гаркуші, 2021. 550 с.
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20-ти томах / редкол. : В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків : Право, 2016. Том 1 : Історія держави і права України. 848 с.
3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20-ти томах / редкол. : С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків : Право, 2017. Том 2 : Філософія права. 1128 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія : у 20-ти томах / редкол. : О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків : Право, 2017. Том 3 : Загальна теорія права. 952 с.
5. Каткова Т. Г. Теорія держави і права : навч. посібник. 2-ге вид., допов. Харків : Право, 2020. 96 с.
6. Ніколенко Л. М., Іванюта Н. В., Батечко А. І. Теорія держави та права : навч. посібник. Київ : Дакор, 2021. 215 с.

7. Орлова О. О., Кучук А. М., Мінченко О. В. Загальна теорія права : навч.-метод. посібник. Суми : Цьома С. П., 2020. 236 с.
8. Северінова О. Б. Теорія держави і права : навч. посібник. Київ : Дакор, 2021. 104 с.
9. Теорія держави і права в тестових завданнях : навч. посібник / кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. 2-ге вид. змін., допов. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 608 с.
10. Практикум з теорії держави і права : навч. посібник / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. 3-тє вид. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 517 с.
11. Практикум із нормотворчої діяльності : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 233 с.
12. Галдикін О. В. Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 164 с.
13. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навч. посібник / кол. авт.; ред. Л.Р. Наливайко. Київ : Хай-Тек Прес, 2020. 296 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Chepik-Trehubenko O. S. The Political System of Society: Features and Prospects of Development in Ukraine / *The issues of improving legal knowledge in the XXI century: the unity of theory and practice* : collective monograph. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 33-51.
2. Chepik-Trehubenko O., Nalyvaiko L. Application of the principle of the rule of law international and national courts. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 4 (48). P. 413-419.
3. Leheza Y., Nalyvaiko L., Sachko O., Shcherbyna V., Chepik-Trehubenko O. Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal*. 2022. 11(2). P. 55-79.
4. Tavolzhanskyi O., Shevchenko A., Cherneha A., Minakova Y., Mozhechuk L. Anti-Corruption Legislation of Certain Member States of the European Union: Theory and Practice. *Pakistan Journal of Criminology*. 2023. Vol.15, № 01. P. 31-48.
5. Panov I., Petrosyan K., Dobroboh L., Chernobuk V., Rashed Y. Digitalization of the social services system in the context of government decentralization: legal regulation and areas of improvement. *Khazannah Hukum*. 2023. Vol. 5. № 3. P. 231-239.
6. Андрусів Л. М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів : моногр. Київ : Кушнір Г. М., 2020. 444 с.
7. Берназюк Я. О. Темпоральний підхід до вирішення колізії між актами законодавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 72 (2). С. 43-52.
8. Вовк В. М. «Правове нормотворення» vs «правова нормотворчість». *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право*. 2021. № 12. С. 17-21.

9. Добробог Л. Систематизація законодавства: актуальні питання. *Правові новели*. 2023. № 5. С. 89-94.
10. Лавренко Д. О. Значення юридичної конструкції як засобу юридичної техніки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 88-94.
11. Лавренко Д. О. Роль юридичних конструкцій в нормотворчій діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 130-135.
12. Лук'янов Д. В., Прийма С. В. Юридичні колізії у законодавстві України: стан і шляхи розв'язання. *Право України*. 2021. № 12. С. 128-145.
13. Луцький Р. П. Юридико-лінгвістична теорія як нова парадигма пізнання права. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 117-118.
14. Москалюк О. В. Уявні колізії в конституційному праві. *Право.ua*. 2019. № 1. С. 5-9.
15. Назарко А. А. Правові колізії: інституційні виклики національного судового переслідування воєнних злочинів в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 697-701.
16. Павлова М. А. Співвідношення преюдиції з деякими суміжними категоріями. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 2. С. 22-25.
17. Пархоменко Н. М. Переконливий прецедент як результат нормотворчості суду (сутнісні та змістовні аспекти). *Правова держава*. 2022. Вип. 33. С. 131-140.
18. Погорелова З. О. Поняття і структура нормотворчої діяльності держави як одного з видів людської діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78 (1). С. 52-57.
19. Погорелова З. О. Нормотворчі повноваження Президента України: поняття і правова природа. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 72 (1). С. 67-72.
20. Прийма С. В., Єрофєєва М. М. Поняття юридичних колізій. *Теорія і практика правознавства*. 2022. Вип. 2. С. 5-21.
21. Сергєєв К. О. Законодавча діяльність як спосіб реалізації влади. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 1. С. 22-28.
22. Галдикін О. В. Інформаційний суверенітет та його зміст. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 99-103.
23. Галдикін О. В. Суверенітет: спроба кваліфікації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 125-129.
24. Тихомиров О. Д. Проблеми компаративної саморефлексії порівняльного правознавства як юридичної компаративістики. *Право України*. 2019. № 3. С. 30-48.
25. Удовика Л. Г. Формування теорії правової системи у юридичній науці (частина 1). *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 12-20.
26. Цувіна Т. А. Зворотна дія нормативно-правових актів у часі та право на справедливий судовий розгляд у цивільних справах в контексті принципу

верховенства права. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 172-176.

27. Чепік-Трегубенко О. С. Верховенство права у формуванні державної політики у сферах національної безпеки і оборони: теоретико-методологічний аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спеціальний випуск № 2 (121). Держава і право України в умовах воєнного стану. С. 183-188.

28. Чепік-Трегубенко О. С. Принцип верховенства права: доктрина та судова практика. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 121-127.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.president.gov.ua/> – Офіційний сайт Президента України.
2. <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України.
3. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної Ради України.
4. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету Міністрів України.
5. <http://reyestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України.
6. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду.
7. <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України.

**Завідувач кафедри
теорії держави та права**

Ольга КУЛІНІЧ

